

Odmienność autorytetu rodzicielskiego matki i ojca

Mgr Aleksandra Piskorowska – DOKTORANTKA KUL

Ur. w 1988 roku w Stalowej Woli. Absolwentka socjologii i pracy socjalnej na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli. Od roku 2012 uczestniczka studiów doktoranckich na kierunku pedagogika. Specjalizuje się w komunikacji społecznej, patologiach i dewiacjach społecznych oraz tematyce pracy socjalnej.

WSTĘP

Każde dziecko, już od początku swojego życia poszukuje wzoru do naśladowania, autorytetu, przykładu wartości moralnych, których mogłoby przestrzegać. Od chwili urodzenia najważniejszymi podmiotami obecnymi w życiu dziecka są rodzice. Służąc własnym przykładem pokazują dziecku jak należy się zachowywać, odgrywając wielką rolę w kształtowaniu jego charakteru i światopoglądu. To właśnie oni mają największy wpływ na dziecko, przez co stają się dla niego autorytetami. Rodzice są pierwszymi opiekunami i wychowawcami, którzy pokazują dziecku świat będąc jedynym autorytetem w początkowym etapie jego życia. Ich relacje z dzieckiem mają charakter wyjątkowy, ponieważ to właśnie oni są tymi, którzy przekazali dziecku życie, oni je poczęli i zrodzili. Należy również w tym miejscu zaznaczyć, że żadna władza nie posiada prawa do podważania tego autorytetu¹. Analizując rolę autorytetu rodziców wobec dziecka trzeba zauważyć, że ich autorytet wynika głównie z zajmo-

wania najwyższej pozycji w strukturze rodziny. Warto zwrócić uwagę na fakt, że największy autorytet posiadają rodzice w pierwszych latach życia dziecka. Stopniowo w miarę rozwoju życia dziecka jego zasięg się zmniejsza. Już od pierwszych chwil życia potomka rodzice zazwyczaj posiadają określone wyobrażenia dotyczące obrazu dziecka, tego w jaki sposób powinno postępować. W związku z tym autorytet wychowawczy rodziców dotyczy zjawisk związanych ze świadomym oraz celowym urabianiem osobowości dziecka zgodnie z określonymi wymaganiami rodziców². Analizując odmienność autorytetu rodzicielskiego matki i ojca potrzeba na wstępie podkreślić że w procesie wychowania dziecka w rodzinie rodzaj i charakter autorytetu rodziców ma znaczny wpływ na skuteczność oddziaływania wychowawczego wobec dzieci, a także decyduje o przebiegu i efektach tej działalności, rzutując na całą przyszłość młodego człowieka³. Autorytet rodziców jest niezwykle istotnym elementem wspomagającym proces wychowania

¹ Encyklika o chrześcijańskim wychowaniu młodzieży, „*Divini Illius Magistri*”, Warszawa 1930, s. 1-6.

² J. Kułaczkowski, *Biblijne zasady wychowania rodzinnego w świetle Mądrości Syracha*, Wyższe Seminarium Duchowne, Rzeszów, 1998, s. 183 – 195.

³ P. Wejland, *Autorytet rodziców i rodzinna wspólnota wartości*, „*Studia socjologiczne*”, nr 3, 1970, s. 117 – 128.

w rodzinie, dlatego zasadna wydaje się być próba zdefiniowania pojęcia autorytetu rodzicielskiego.

Termin „autorytet” pochodzi od łacińskiego wyrazu „auctoritas”, co znaczy powaga, moc, wola, wpływ, znaczenie, władza. Najczęściej pojęcie to jest odnośne do pewnych osób, idei lub instytucji obdarzonych ogólnym zaufaniem, cieszących się powszechnym uznaniem i szacunkiem⁴. Istnieje wiele definicji autorytetu określających to pojęcie z różnych punktów widzenia. Przypisuje się mu różne znaczenie w zależności od danej dziedziny naukowej. Jest ono bowiem obecne na gruncie rozważań socjologów, politologów, psychologów, pedagogów, teologów i specjalistów innych dziedzin nauki. W tym artykule poddamy analizie pojęcie autorytetu w ujęciu pedagogicznym. Zdefiniujemy szczególnie rodzaj autorytetu, autorytetu który odgrywa wyjątkowo ważną rolę w pedagogice, a mianowicie autorytetu rodzicielskiego. Słownik małżeństwa i rodziny definiuje ten rodzaj autorytetu następująco: „... autorytet rodzicielski określa się najczęściej jako władzę rodziców w relacjach z dziećmi charakteryzującą się możliwością wywierania wpływu na przekonania, decyzje i zachowania dziecka. Rodzice posiadający autorytet mają moc (prawo) wydawania nakazów i zakazów, stawiania wymagań, egzekwowania posłuszeństwa oraz podejmowania działań i ostatecznych decyzji. Posiadany przez rodziców autorytet powinien ujawniać się w atmosferze miłości i szacun-

ku dla dziecka. Tak pojmowany autorytet rodzicielski nie ogranicza wolności dziecka, lecz udziela mu wolności osądu i działania, stosownie do jego możliwości...”⁵.

AUTORYTET RODZIELSKI MATKI

W procesie wychowawczym należy dostrzec odmiennosc autorytetu rodzicielskiego matki i ojca. Wynika to z tego, iż autorytety te opierają się na zaspokojeniu odmiennych potrzeb dziecka. Brak równowagi między pełnieniem tych ról przez ojca lub matkę z reguły rodzi trudności i wprowadza zakłócenia w harmonijnym rozwoju dziecka⁶. Rola matki jest chronologicznie pierwsza. Wynika to z faktu, iż przez pierwszy okres życia prenatalnego dziecka matka jest z nim bardziej związana, chociażby fizycznie. Oprócz tego matka jest bardziej podatna na „pożarcie” przez dzieci w sensie psychicznym. Wiele matek mając poczucie winy że odrzucają dziecko, niczego mu nie odmawia. Dzieci wyczuwają to i wywierają na nią większą presję. Natomiast z ojcem obchodzą się ostrożniej ze względu na to, że trudniej jest wywołać w nim poczucie winy. Ojciec jest mniej „sklejony” z małym dzieckiem niż matka. Dzieci niejednokrotnie myślą sobie: „Gdy nie będziemy grzeczne na spacerze tata nie zabierze nas więcej. A z mamą wszystko jest możliwe – można ją zdenerwować, a i tak nas nie zostawi”. Prowadzi to do sytuacji, w której dzieci zaczynają dominować nad matkami⁷. Z drugiej strony podstawowym oczekiwaniem w stosunku do kobiety – matki, jest miłość do dziecka.

⁴ H. Izdebska, *Nasze dzieci i my. Książka dla rodziców*, Wydanie I, PW „Wiedza Powszechna”, Warszawa 1961, s. 60.

⁵ *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Wyd. Akademia Teologii Katolickiej, Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Warszawa 1999, s. 31.

⁶ T. Ożóg, *Z badań nad ocenami przedmiotu postawy rodzicielskiej*, [w:] red. T. Kukołowicz, *Z badań nad rodziną*, Wyd. Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin, 1984, s. 108.

⁷ A. Bacus, *Jak zdobyć autorytet u dziecka*, Wyd. Hachette, Warszawa 2008, s. 47.

Chodzi o miłość, która jest przekazywana słowem, ale przede wszystkim nieustannym przykładem. Dziecko tylko wtedy będzie wierzyło w miłość, gdy mama kocha jego, innych i siebie. Z tej miłości wywodzą się inne parametry roli matki, wśród których za najważniejsze należy uznać: bycie pierwszym autorytetem, wykształcenie w dziecku zdolności do miłowania czy też pomoc dziecku w utworzeniu sobie pozytywnego obrazu samego siebie. W związku z powyższym autorytet matki wynika głównie z zaspokajania emocjonalnych potrzeb dziecka. Dzięki jej opiekuńczej postawie oraz kobiecym właściwościom dziecko czuje się kochane i w pełni aprobowane, przez co czuje się także pewnie⁸. Matka, jako pierwszy autorytet dla dziecka wprowadza je w pewien porządek, gdy wyznacza mu granice przynależnej swobody, określa prawa i obowiązki, stanowiąc zarazem źródło postępowania etycznego. Ważnym zadaniem matki jest przekaz dziecku pierwszego obrazu kobiecości, uświadomienie potomkowi jego płci. Matka w życiu córki pełni wyjątkową rolę, ponieważ jest dla niej najważniejszym wzorem kobiecości. Dziewczynka stając się kobietą uczy się zachowań typowo kobiecych naśladowując zachowania matki. Natomiast dla syna matka stanowi wzór pierwszej kobiety w życiu⁹. Interesujące są badania Małgorzaty Karwatowskiej dotyczące autorytetów w opinii dzieci i młodzieży. Podstawą analiz były pisemne charakterystyki matki wykonane przez gimnazjalistów oraz kwestionariusze ankiet wypełnione przez uczniów szkoły podstawowej i młodzież licealną. Łącznie bada-

niom poddano grupę dwustu respondentów. Przeprowadzone badania dowiodły, że licealiści znajdują osoby godne zaufania przede wszystkim w rodzinie. Autorytetami wciąż są dla nich rodzice, szczególnie matka i w mniejszym stopniu ojciec, który widziany jest jako podmiot dyscyplinujący. Badania wykazały, że młodzi ludzie wyraźnie typowali oboje rodziców, jednakże częściej matkę jako szczególną osobę, do której zwracają się ze swoimi problemami. Potwierdziło się także, że relacje uczniów z matką oparte są przede wszystkim na więziach emocjonalnych. Okazało się również, że młodzi ludzie cenią autorytet matki przypisując jej wiele pochlebnych określeń, takich jak: „*dusza rodziny, kapłanka domowego ogniska, organizatorka życia rodzinnego*”. Badania wykazały także, że dzieci doceniają aspiracje zawodowe matek, które w dobie współczesnej pełnią podwójną rolę: wykonują pracę zawodową i zajmują się domem. Uznanie jakim cieszy się matka sprawia, że dzieci chcą ją naśladować i upodabniać się do niej obecnie i w przyszłości. Świadczą o tym wypowiedzi dzieci, np.: „*bardzo chciałabym być podobna do niej, mam nadzieję, że kiedyś będę podobna do mojej mamy*”. To wszystko sprawia, że matka staje się źródłem autorytetu dla swoich dzieci¹⁰.

AUTORYTET RODZIELSKI OJCA

Jednym z podstawowych obowiązków ojca jest stanowienie dla dziecka autorytetu i wzoru do naśladowania. Należy pamiętać, że autorytet ojca w oczach dzieci zależy przede wszystkim od jego postawy moralnej, a także dobrych relacji

⁸ J. Strojnowski, *Geneza i struktura rodziny i małżeństwa*, Wyd. Więź, Nr 11-12/1969, s. 117.

⁹ A. Błasiak, *Mama to pierwszy autorytet dla dziecka*, [dostęp: 20 marca 2014]. Dostępny w Internecie: <http://www.deon.pl/inteligentne-zycie/wychowanie-dziecka/art,199,mama-to-pierwszy-autorytet-dla-dziecka.html>

¹⁰ M. Karwatowska, *Autorytety w opiniach młodzieży*, Wydawnictwo Marii – Curie Skłodowskiej, Lublin 2012, s. 112 – 113.

z małżonką. Nie będzie on nigdy stanowić wzoru do naśladowania dla dziecka, gdy będzie zachowywał się egoistycznie, nie-dojrzałe oraz gdy będzie lekceważąco odnosić się do swojej żony¹¹. Do podważenia autorytetu ojcowskiego w spostrzeganiu dzieci może przyczynić się również matka, która wysuwa wobec małżonka pretensje, krytykuje go z byle powodu¹². Dlatego też, podstawą stanowienia autorytetu rodzicielskiego ojca są w pierwszej kolejności dobre relacje małżeńskie. Sposób, w jaki ojciec i matka odnoszą się do siebie jako małżonkowie jest dla dzieci pierwszym i najbardziej decydującym przykładem zachowań¹³. Warte podkreślenia jest również to, że osoba ojca ma szczególny wpływ na wychowanie dzieci płci męskiej, gdyż dzięki ojcu syn nabiera pewności siebie, wiary we własne siły, a także umiejętności radzenia sobie z trudnościami życiowymi. Poza tym, osoba ojca ma szczególny wpływ na proces wychowywania chłopców, gdyż jego postać stanowi dla nich źródło powszechnie pożądaných męskich cech takich jak: stanowczość, zdecydowanie, męskość. W związku z tym, ważne jest aby ojciec w procesie wychowania syna korzystał ze swojego autorytetu w sposób zdecydowany, ale zawsze zrównoważony, kontrolując swoje emocje, wypowiediane przez siebie słowa, czy też podejmowane działania. Głośny krzyk, uderzanie pięścią w stół czy też szarpanie syna i potrząsanie nim, na pewno nie nauczy go pożądaných zachowań oraz nie zbuduje autorytetu ro-

dzicielskiego ojca. Tego rodzaju zachowania ojca stanowią dla chłopców z jednej strony jedynie negatywne wzory męskiej tożsamości, z drugiej zaś strony utrata kontroli panowania nad sobą powoduje zanikanie naturalnego szacunku jaki dzieci czują do rodziców. W tym miejscu rodzi się pytanie: Jak więc należy postępować? Należy przede wszystkim pamiętać, że zadaniem ojca już od pierwszych lat życia dziecka jest wpajanie konkretnych zasad i stawianie jasnych granic. Złamanie zasad powinno zawsze pociągać za sobą konkretne konsekwencje, dostosowane do ciężaru przewinienia. Tutaj należałoby wspomnieć, że rola ojca jest chronologicznie późniejsza i komplementarna, w stosunku do roli matki. Obejmuje ona min: zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa, określenie jego praw i obowiązków, a także ukazanie mu modelu męskości¹⁴. Generalnie, ojciec reprezentuje dziecku takie wartości jak: stanowczość, dynamizm życiowy, siła fizyczna. Uczy dzieci przestrzegania norm społecznych, wdraża do dyscypliny poprzez upomnienia i stosowanie systemu nagród i kar. Dlatego też istotne jest, aby ojciec w celu umocnienia swojego autorytetu był stanowczy. Zatem, autorytet ojca powinien w sobie zawierać pewne elementy groźby i przymusu. Jeżeli ojciec nie będzie pewny siebie i stanowczy, wówczas w procesie wychowania mogą pojawić się trudności polegające na powstawaniu agresji i braku zdyscyplinowania u dziecka¹⁵.

¹¹ J. Augustyn, *Kochaj mnie tato! Medytacje o ojcostwie*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011, s. 88.

¹² A. Vanni, *Ojcowie obecni – dzieci szczęśliwe*, Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów, „W Dro-dze”, Poznań 2012, s. 173.

¹³ Tamże, s. 177.

¹⁴ Tamże, s. 172 – 175.

¹⁵ J. Kułaczkowski, *Rola autorytetu rodziców w wychowaniu dziecka w rodzinie wobec współczesnych prze-mian*, [w:] red. B. Więckiewicz, M. Klimek, *Współczesna rodzina w dobie przemian społeczno – kulturowych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 142.

Dziecko widzące ojca, który czuje się przeciążony i bezradny, nie może powierzyć się jego kierownictwu. Widząc bezsilnego ojca czuje strach, niepewność i zwątpienie, traci do niego zaufanie i odczuwa wielki lęk. W związku z tym, tylko ojciec mający wysokie poczucie własnej wartości, wiedzący czego chce, może oczekiwać tego, że dzieci będą poważnie traktować jego i jego potrzeby. Niewątpliwie, tylko kompetentny ojciec wzbudzi zaufanie dziecka, dzięki niemu dziecko z większą łatwością będzie potrafiło iść przez życie, emanując wiarą we własne możliwości, czy też dając sobie radę nawet w sytuacjach kryzysowych¹⁶. Niezwykle ważne jest także, aby ojciec już od najmłodszych lat wpajał swojemu synowi konkretne zasady i stawiał jasne wymagania. Relacja ojca z synem jest istotna również ze względu na zachodzący proces identyfikacji. Znanymi pedagog Marian Wolicki podkreśla wagę obecności ojca w życiu syna, który pozostaje dla niego reprezentantem norm, wzorem męskości i ról męskich¹⁷. Już w pierwszych latach życia chłopca ojciec jest często pierwszym obiektem ważnych relacji i zazwyczaj staje się dla syna cenionym wzorcem. W tym czasie synowie z reguły chętnie i łatwo uczą się od swoich ojców. Szczególnie w fazie wczesnego dzieciństwa obecność ojca jako „mistrza” spełnia specyficzną, konkretną funkcję. W tym okresie bowiem ojciec jest w stanie mu pomóc w nabyciu umiejętności typowo męskich. Niewątpliwie trafna jest także obserwacja,

że chłopcy w okresie latencji chętnie chcą się tym, kim są ich ojcowie, co potrafią i posiadają. Według znanego socjologa Talcotta Parsonsa dziecko płci męskiej nie mając w rodzinie odpowiedniego wzorca typowo męskiego zachowania się tworzy sobie zupełnie spaczony obraz cech „prawdziwego mężczyzny”, do którego za wszelką cenę chce się upodobnić. W związku z czym, nie tylko nie chce naśladować sposobów zachowania się matki, uważając je za należne wyłącznie dla kobiet, ale również na znak protestu przeciwstawia się wszystkim zasadom grzecznego zachowania w otoczeniu dorosłych i rówieśników wpajanych przez matkę, zachowując się agresywnie. Społeczeństwo niejako samo podpowiada dziecku jaki jest wzorzec prawidłowy. Fałszywy wzorzec mężczyzny stworzony przez chłopca, często tworzony jest na podstawie oglądanych przez niego filmów akcji, w których to mężczyźni uprawiają szereg sportów o dużym ładunku agresji¹⁸. Mało tego, ojciec jako głowa i żywiciel rodziny wpaja synowi szereg pożądanych męskich wartości typu: odpowiedzialność, zaradność, stanowczość, zdecydowanie, odwaga¹⁹. Zasadne wydaje się być przedstawienie w tym miejscu badań Małgorzaty Karwatowskiej dotyczących autorytetu rodzicielskiego ojca. Badania zostały przeprowadzone wśród młodzieży szkół gimnazjalnych oraz licealistów w Lublinie. Badaniem zostało objętych łącznie dwustu uczniów. Dla większości respondentów biorących

¹⁶ M. Lemper – Pychlau, *Naturalny autorytet w wychowaniu. Poradnik dla rodziców*, Wyd. Jedność, Kielce 2007. s. 32 - 36.

¹⁷ M. Wolicki, *Ojciec a rozwój osobowości dziecka*, „Summarium” 1981, 10 (30), s. 247 – 255.

¹⁸ K. Pospiszyl, *O miłości ojcowskiej*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1976, s. 50 – 51.

¹⁹ L. Schon, *Synowie i ojcowie, Tęsknota za nieobecnym ojcem. Podejście psychoanalityczne*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2002, s. 67 - 69.

udział w badaniu ojców to wzór, ideał, ktoś z kogo można być dumnym i na kim można się wzorować, zarówno dla chłopców jak i dziewczynek. Uczniowie sądzą również, że ojciec mógłby być wzorem do naśladowania nie tylko dla nich, ale i dla innych. Przyszli absolwenci portretując ojca dostrzegali w nim przede wszystkim mężczyznę, patrząc na niego bardziej funkcjonalnie, natomiast na matkę raczej emocjonalnie. Według nich matka to osoba, która kocha bezgranicznie, niezdolna do ukarania, natomiast ojciec to ktoś surowy, kto nie wyklucza kary z systemu wychowania. Ponadto, matka to osoba ściśle zespolona z rodziną, ojciec to ktoś ponad rodziną, autokrata, którego słowa powinny być przyjmowane bez jakichkolwiek sprzeciwów²⁰. Młodzieńcom wkraczającym w okres dorastania imponuje z pewnością szeroko pojęta aktywność zawodowa i życiowa ojca. Podziw wzbudzają zwłaszcza ci ojcowie, którzy są energiczni, pełni pomysłów i inicjatywy, zaradni i samodzielni, a przy tym opasowani, spokojni i pełni wewnętrznej dyscypliny. Młodym ludziom imponuje ojciec wówczas, kiedy jest wybijającym się pracownikiem oraz gdy ma na swoim koncie liczne nagrody odznaczenia i premie. Obdarzeni szacunkiem dzieci są także ci ojcowie, którzy potrafią działać skutecznie mimo trudności i przeszkód, nie załamują się pod wpływem potknięć. Tacy, którzy podejmują wysiłek, w celu zapewnienia rodzinie odpowiednich warunków życiowych, tworząc ciepłą i miłą atmosferę w domu oraz troszcząc się o rodzinę²¹.

UPADEK AUTORYTETU RODZICIELSKIEGO

W nowoczesnym społeczeństwie autorytet rodziców podlega daleko idącym przeobrażeniom. Przemiany rodziny, które dokonały się po drugiej wojnie światowej doprowadziły do powstania kryzysu rodziny, która stała się instytucją nietrwałą i niestabilną. Na potwierdzenie powyższej tezy wystarczy przeanalizować chociażby aktualne dane statystyczne GUS-u, z których wynika że obecnie mamy do czynienia z: małą trwałością rodziny (rozwoły), redukcją dzietności, upowszechnianiem się wolnych związków, dystansem młodego pokolenia do instytucji małżeństwa, rodziny i prokreacji, a także odkładaniem w czasie decyzji o założeniu rodziny i prokreacji²². Obserwując powyższe przemiany społeczne, dostrzegamy że instytucja rodziny jest osłabiona na wiele sposobów, a jej autorytet jest poddawany kontestacji i kwestionowaniu. Należy zwrócić uwagę na to, że przemiany współczesnej rodziny doprowadziły przede wszystkim do przejęcia znacznej części jej funkcji socjalizacyjno – wychowawczych przez wyspecjalizowane instytucje (np. instytucje opiekuńczo – wychowawcze, kulturalne, edukacyjne). Najbardziej niepokojący wydaje się być fakt, że obecnie rodzina w dużo mniejszym stopniu wpływa na preferowane i realizowane wartości młodego pokolenia. Przekazywanie wartości i norm moralnych z pokolenia na pokolenie zostaje współcześnie nieco podważone i zakwestionowane. Dorastające dzieci cieszą się wzrastającą autonomią i wolnością, uznając w ograniczonym zakresie autorytet rodziców, często nie chcąc powielać wzorów zachowań występujących we własnej

²⁰ M. Karwatowska, *Autorytety...*, dz. cyt., s. 134 – 135.

²¹ E. Piątkowska, *Mój ojciec*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1981, s. 166.

²² Ludność 2013 - Główny Urząd Statystyczny, [dostęp: 20 marca 2014]. Dostępny w Internecie: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/krak/ASSETS_2013_05_m_pl.pdf, s. 119 – 124.

rodziny pochodzenia (uznając je często za przestarzałe i naiwne).²³ Niewątpliwie autorytet wychowawczy obniża lub całkowicie przekreśla wroga względem siebie postawa małżonków, wzajemne oskarżenia, eksponowanie wszelkich błędów i wad współmałżonka. Kłótnie i konflikty, których świadkiem jest dziecko. Jakiegokolwiek formy nieskoordynowanych działań oraz wzajemna niezgoda małżonków w znacznym stopniu osłabia ich autorytet, powodując dezorientację u dziecka, które nie tylko nie wie kogo słuchać, ale przede wszystkim nie wie jak należy postępować. Dlatego rodzice, którzy naruszają podstawowe normy współżycia społecznego, nie kierując się w swoim postępowaniu zasadami uczciwości i odpowiedzialności, nie są w stanie stanowić autorytetu wychowawczego dla swoich dzieci²⁴. Reasumując powyższe rozważania należy stwierdzić, że proces osłabienia instytucji rodziny i jej autorytetu dokonuje się współcześnie na różne sposoby, min poprzez: redukcję funkcji rodziny, deprecjację wartości, które ją konstytuują, osłabienie norm i wartości rodzinnych. Osłabieniu autorytetu rodziny sprzyjają również inne zjawiska. Do głównych zagrożeń autorytetu rodziny można zaliczyć antyrodzinne działanie państw i antyrodzinnych ideologii. Negatywny stosunek do instytucji rodziny można dostrzec także w niektórych mediach i ich przekazach, które podważają wartość, sens

i autorytet rodziny²⁵. Dziś coraz częściej rolę przykładów wzorów i autorytetów, a nawet mistrzów odgrywają „gwiazdy”. Obecnie sugeruje się, że określone osoby są wybitne – ponieważ są znane; znane tzn. często obecne w masowych mediach. Z kolei zaś fakt tego, że są znane ma sugerować iż są autorytetami²⁶. Dlatego należy pamiętać o tym, że pomimo zaobserwowanych przemian dzieci i młodzież bardzo silnie odczuwają potrzebę autorytetu rodzicielskiego, potrzebują wzorców osobowych godnych do naśladowania. Niestety brak autorytetów jest wbrew pozorom problemem powszechnym wśród dzisiejszej młodzieży. W przypadku, gdy nie znajdzie ona oparcia i autorytetu w domu zaczyna poszukiwać go poza nim, np. w czasopismach mediach, czy Internecie. Niejednokrotnie takie poszukiwania kończą się znalezieniem negatywnych, wręcz destrukcyjnych wzorców do naśladowania²⁷. Warto pamiętać również o tym, że czerpanie negatywnych wzorów zachowań może skutkować zerwaniem więzi emocjonalnych z rodziną, niedostosowaniem i wykluczeniem społecznym wyrażającym się w łamaniu powszechnie obowiązujących norm. Skutki braku autorytetu są często bardzo poważne i wpływają na całokształt relacji rodzice – dziecko. Tak więc, niesłuchanie ważne jest to, aby rodzice starali się budować swój autorytet, już od wczesnych lat życia dziecka²⁸.

²³ T. Biernat, *Kryzys autorytetu rodziny*, [w:] red. A. Olubiński, *Autorytet. Czy potrzebny w procesie edukacji?* Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2012, s. 81 – 83.

²⁴ J. Kułaczkowski, *Rola autorytetu rodziców...*, dz. cyt., s. 139.

²⁵ Tamże., s. 83.

²⁶ K. Olbrycht, *O roli przykładu, wzoru, autorytetu i mistrza w wychowaniu osobowym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 48.

²⁷ M. Skrzypczyńska, *Pierwszy wzór życia*, [dostęp: 20 marca 2014]. Dostępny w Internecie: <http://www.weare.pl/mag/pierwszy-wz%C3%B3r-%C5%BCycia>

²⁸ M. Klimek, *Rola autorytetu rodziców w procesie socjalizacji*, [w:] red. J. Zimny, *Wartość autorytetu w procesie pedagogicznym*, Stalowa Wola – Rużomberok 2008, s. 167.

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując należy zaznaczyć, że czasach dzisiejszych bycie mamą czy tatą nie jest równoznaczne z byciem autorytetem. Obecnie autorytet nie wynika z samego faktu rodzicielstwa, ale z zaufania dzieci do rodziców. Rodzic z autorytetem daje dziecku miłość i ciepło, a jednocześnie jest zdecydowany w swoim postępowaniu co sprzyja poczuciu bezpieczeństwa. Interesują go fizyczne potrzeby dziecka i zaspokajają je w miarę możliwości. Równie ważny jest dla niego także emocjonalny kontakt z dzieckiem oraz poświęcanie mu czasu i uwagi. Potrafi powiedzieć dziecku nie, gdy jego prośba jest nieodpowiednia. Niestety współcześnie dużym niebezpieczeństwem jest pojawienie się dyktatury w miejsce rodzicielskiego autorytetu. Przykry jest fakt, że coraz częściej rodzice posiadając przewagę nad dzieckiem dążą do wymuszania określonych zachowań używając w tym celu swojej władzy oraz bazując na strachu dziecka. Tego typu zachowania nie mają nic wspólnego z wychowaniem, natomiast skuteczność takiego postępowania jest krótkotrwała. Często zdarza się również, że rodzice uciekając się do kłamstwa lub nie dotrzymując słów i obietnic danych dziecku obalają swój autorytet w jego oczach. Innym problemem, często popełnianym przez rodziców w celu uzyskania uznania w oczach dziecka jest tolerowanie u swojego potomstwa niewłaściwych zachowań uleganie mu, przesadna opieka nad nim, pozwalanie mu na wszystko oraz spełnianie jego zachcianek. Dlatego też, sprawą niesłychanie istotną jest uświadomienie rodzicom powyższych błędów wychowawczych, które przyczyniają się do upadku ich autorytetu. Jednocześnie pielęgnowanie i umacnianie tego auto-

rytetu jest czymś koniecznym, ponieważ dzieci zniewolone medialnym obrazem rzeczywistości otrzymują już od najmłodszych lat masę komunikatów, nierzadko ze sobą sprzecznych, w związku z tym, autorytet rodziców, który wskazuje bezpieczną drogę potrzebny jest bardziej niż kiedykolwiek wcześniej.

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie odmienności autorytetu rodzicielskiego matki i ojca. W pierwszej części artykułu scharakteryzowano autorytet rodzicielski matki. Rola matki jest chronologicznie pierwsza, a podstawowym oczekiwaniem do kobiety matki jest miłość do dziecka, zatem jej autorytet wynika głównie z zaspokajania potrzeb emocjonalnych dziecka. Matka, jako pierwszy autorytet dla dziecka wprowadza je w pewien porządek, wówczas gdy wyznacza mu granice przynależnej swobody, określa prawa i obowiązki, stanowiąc zarazem źródło postępowania etycznego. W dalszej części artykułu analizie poddano autorytet rodzicielski ojca. Rola ojca jest chronologicznie późniejsza i komplementarna, w stosunku do roli matki. Obejmuje ona min: zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa, określenie jego praw i obowiązków, a także ukazanie mu modelu męskości. Ojciec swoją postawą reprezentuje dziecku takie wartości jak: stanowczość, dynamizm życiowy, siła fizyczna. Dzięki swoim cechom uczy dzieci przestrzegania norm społecznych, natomiast poprzez stosowanie systemu nagród i kar wdraża do dyscypliny. W związku z tym, jego autorytet zawiera w sobie pewne elementy groźby i przymusu. Punktem kulminacyjnym rozważań jest charakterystyka upadku autorytetu rodzicielskiego.

SUMMARY

This article aims to show the diversity of parental authority mother and father. In the first part of the article characterized the parental authority of the mother. The role of the mother is chronologically the first, a basic expectation of the woman is the love of a mother for her child, so its authority is mainly due to meeting the emotional needs of the child. Mother was the first authority for the child puts them in a certain order, then when it sets the boundaries of the associated freedoms, the rights and obligations, acting at the same time a source of ethical conduct. The rest of this article analyzed the father parental authority. The role of the father is chronologically later and complementary, in relation to the role of mother. It includes min: to provide the child a sense of security, determination of his rights and obligations, as well as showing him a model of masculinity. Father with his attitude represents the child values such as determination, dynamism of life, physical strength. Thanks to its features teaches children respect for social norms, and through the use of a system of rewards and punishment implements to discipline. Therefore, his authority carry some elements of threats and coercion. The highlight of the considerations is the characteristics of the collapse of parental authority.

BIBLIOGRAFIA

Augustyn J., *Kochaj mnie tato! Medytacje o ojcostwie*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2011
 Bacus A., *Jak zdobyć autorytet u dziecka*, Wyd. Hachette, Warszawa 2008

Biernat T., *Kryzys autorytetu rodziny*, [w:] red. Olubiński A., *Autorytet. Czy potrzebny w procesie edukacji?* Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2012

A. Błasiak, *Mama to pierwszy autorytet dla dziecka*, <http://www.deon.pl/inteligentne-zycie/wychowanie-dziecka/art,199,mama-to-pierwszy-autorytet-dla-dziecka.html>

Encyklika o chrześcijańskim wychowaniu młodzieży, „*Divini Illius Magistri*”, Warszawa 1930

Izdebska H., *Nasze dzieci i my. Książka dla rodziców*, Wydanie I, PW „Wiedza Powszechna”, Warszawa 1961

Karwatowska M., *Autorytety w opiniach młodzieży*, Wydawnictwo Marii – Curie Skłodowskiej, Lublin 2012

Klimek M., *Rola autorytetu rodziców w procesie socjalizacji*, [w:] red. Zimny J., *Wartość autorytetu w procesie pedagogicznym*, Stałowa Wola – Rużomberk 2008

Kułaczkowski J., *Biblijne zasady wychowania rodzinnego w świetle Mądrości Syracha*, Wyższe Seminarium Duchowne, Rzeszów 1998

Kułaczkowski J., *Rola autorytetu rodziców w wychowaniu dziecka w rodzinie wobec współczesnych przemian*, [w:] red. Więkwicz B., Klimek M., *Współczesna rodzina w dobie przemian społeczno – kulturowych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012

Lemper – Pychlau M., *Naturalny autorytet w wychowaniu. Poradnik dla rodziców*, Wyd. Jedność, Kielce 2007

Ludność 2013 - Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/krak/ASSETS_2013_05_m_pl.pdf

Olbrycht K., *O roli przykładowego wzoru, autorytetu i mistrza w wychowaniu osobo-*

ARTICLES

- wym, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007
- Ożóg T, *Z badań nad ocenami przedmiotu postawy rodzicielskiej*, [w:] red. T. Kukołowicz, *Z badań nad rodziną*, Wyd. Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin, 1984
- Piątkowska E., *Mój ojciec*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1981
- Pospiszyl K., *O miłości ojcowskiej*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1976
- Schon L., *Synowie i ojcowie, Tęsknota za nieobecny ojcem. Podejście psychoanalityczne*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2002
- Skrzypczyńska M., *Pierwszy wzór życia*, <http://www.weare.pl/mag/pierwszy-wz%C3%B3r-%C5%BCyca>
- Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Wyd. Akademia Teologii Katolickiej, Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Warszawa 1999
- Strojnowski J., *Geneza i struktura rodziny i małżeństwa*, Wyd. Więż, Nr 11-12/1969
- Wejland A. P., *Autorytet rodziców i rodzinna wspólnota wartości*, „Studia socjologiczne”, nr 3, 1970
- Wolicki M., *Ojciec a rozwój osobowości dziecka*, „Summarius” 1981, 10 (30)
- Vanni A., *Ojcowie obecni – dzieci szczęśliwe*, Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów, „W Drodze”, Poznań 2012

Prelegenci Międzynarodowej Konferencji Naukowej - Autoryte - wczoraj - dziś - jutro.
Stalowa Wola 26.02.2014r.